

ENGLER

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

20. jaanuar 2005*

Kohtuasjas C-27/02,

mille esemeks on eelotsusetaotlus 3. juuni 1971. aasta protokollis 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades tõlgendamise kohta Euroopa Kohtus alusel, mille Oberlandesgericht Innsbruck (Austria) esitas 14. jaanuari 2002. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 31. jaanuaril 2002, menetluses

Petra Engler

versus

Janus Versand GmbH,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees C. W. A. Timmermans, kohtunikud C. Gulmann ja R. Schintgen (ettekandja),

* Kohtumenetluse keel: saksa.

kohtujurist: F. G. Jacobs,
kohtusekretär: vanemametnik M.-F. Contet,

arvestades kirjalikus menetluses ja 26. mai 2004. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- P. Engler, esindaja: *Rechtsanwalt* K.-H. Plankel ja *Rechtsanwalt* S. Ganahl,

- Janus Versand GmbH, esindaja: *Rechtsanwalt* A. Matt,

- Austria valitsus, esindaja: C. Pesendorfer, keda abistas *Rechtsanwalt* A. Klauser,

- Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: A.-M. Rouchaud ja W. Bogensberger,

olles 8. juuli 2004. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 1972, L 299, lk 32), mida on muudetud 9. oktoobri 1978. aasta konventsiooniga seoses Taani Kuningriigi, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi ühinemisega (EÜT L 304, lk 1, ja muudetud tekst lk 77), 25. oktoobri 1982. aasta konventsiooniga seoses Kreeka Vabariigi ühinemisega (EÜT L 388, lk 1), 26. mai 1989. aasta konventsiooniga seoses Hispaania Kuningriigi ja Portugali Vabariigi ühinemisega (EÜT L 285, lk 1) ning 29. novembri 1996. aasta konventsiooniga seoses Austria Vabariigi, Soome Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi ühinemisega (EÜT 1997, C 15, lk 1; edaspidi „Brüsseli konventsioon”) artikli 5 punktide 1 ja 3 ning artikli 13 esimese lõigu punkti 3 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuasjas P. Engler, Austria kodakondsusega, elukoht Lustenau (Austria) *versus* Saksa õiguse alusel kaugmüügiga tegelev äriühing Janus Versand GmbH (edaspidi „Janus Versand”), asukoht Langenfeld (Saksamaa) seoses hagiga viimatinimetatult teatud tasu väljamõistmise nõudes, kuna see äriühing lähetas P. Englerile nimelise saadetise, millega jättis talle mulje, et ta on võitnud teatud auhinna.

Õiguslik raamistik

Brüsseli konventsioon

3 Brüsseli konventsiooniga määratud kohtualluvuse reeglid on sätestatud selle II jaotises, mis koosneb artiklitest 2–24.

4 Brüsseli konventsiooni II jaotise 1. jao, pealkirjaga „Üldsätted“, koosseisu kuuluva artikli 2 esimene lõik sõnastab järgmise põhimõtte:

„Konventsiooni sätete kohaselt kaevatakse isikud, kelle alaline asukoht on osalisriigis, selle riigi kohtutesse nende kodakondsusest hoolimata.”

5 Brüsseli konventsiooni samasse jakku kuuluva artikli 3 esimene lõik sätestab:

„Isikuid, kelle alaline asukoht on osalisriigis, saab teise osalisriigi kohtusse kaevata üksnes käesoleva jaotise 2.–6. jaos sätestatud korras.”

- 6 Brüsseli konventsiooni artiklites 5–18, mis moodustavad II jaotise 2.–6. jao, on sätestatud imperatiivsed või erandjuhte käsitlevad kohtualluvuse erinormid.
- 7 Brüsseli konventsiooni II jaotise 2. jao pealkirjaga „Kohtualluvus erandjuhtudel” koosseisus asuva artikli 5 sõnastuse kohaselt:

„Isiku, kelle alaline asukoht on osalisriigis, võib teise osalisriigi kohtutesse kaevata:

- 1) lepingutega seotud asjades selle paiga kohtusse, kus tuli täita asjaomane kohustus; [...]

[...]

- 3) lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahjustav sündmus on toimunud;

[...]”

- 8 Brüsseli konventsiooni sama II jaotise 4. jao pealkirjaga „Kohtualluvus tarbijalepingute puhul” moodustavad artiklid 13–15.

9 Brüsseli konventsiooni artikkel 13 on sõnastatud järgmiselt:

„Menetluste puhul seoses lepinguga, mille isik (edaspidi “tarbija”) on sõlminud oma majandustegevusest või kutsealast väljajääval eesmärgil, määratakse kohtualluvus kindlaks käesoleva jao alusel, ilma et see mõjutaks artikli 4 ja artikli 5 lõike 5 kohaldamist, kui tegemist on:

- 1) kaupade järelmaksuga müügi lepinguga,

- 2) osamaksudena tasutava laenu või kaupade müügi rahastamiseks antava muud liiki krediidi lepinguga või

- 3) muud liiki kauba- või teenusetarnelepinguga, ja kui:
 - a) riigis, kus on tarbija alaline asukoht, on lepingu sõlmimisele eelnenud temale adresseeritud konkreetne pakkumine või reklaam

ja

- b) tarbija on selles riigis teinud lepingu sõlmimiseks vajalikud toimingud.

Kui tarbija sõlmib lepingu poolega, kelle alaline asukoht ei ole osalisriigis, kuid mõnes osalisriigis on tema filiaal, esindus või muu üksus, loetakse see riik nimetatud filiaali, esinduse või muu üksuse tegevusest tulenevate asjade puhul tema alaliseks asukohaks.

Käesolevat jagu ei kohaldata transpordilepingutele.”

- 10 Brüsseli konventsiooni artikli 14 esimese lõigu sõnastuse kohaselt:

„Tarbija võib algatada menetluse teise lepinguosalise vastu selle osalisriigi kohtutes, kus on nimetatud osalise alaline asukoht, või selle osalisriigi kohtutes, kus on tema enese alaline asukoht.”

- 11 Sellest kohtualluvuse reeglist võib kõrvale kalduda üksnes Brüsseli konventsiooni artiklis 15 sätestatud tingimustel.

Asjakohased siseriiklikud õigusnormid

- 12 Austria tarbijakaitseseaduse (BGB1. 1979/140) § 5j on sõnastatud järgmiselt:

„Ettevõtted, kes saadavad konkreetsele tarbijale võidulubadusi või muid sarnaseid teateid, mille sõnastus jätab tarbijale mulje, et ta on võitnud teatud auhinna, on kohustatud selle tarbijale üle andma; tarbijal on õigus see auhind kohtu korras sisse nõuda.”

- 13 See säte lisati tarbijakaitseadusesse sidevahendi abil sõlmitud lepinguid käsitleva Austria seaduse (BGB1. I, 1999/185) artikliga 4, kui Austria siseriiklikku õigusesse võeti üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 1997. aasta direktiiv 97/7/EÜ tarbijate kaitse kohta sidevahendi abil sõlmitud lepingute korral (EÜT L 144, lk 19; ELT eriväljaanne 15/03, lk 332).

- 14 Kõnealune säte jõustus 1. oktoobril 1999.

- 15 Oberlandesgericht Innsbruck täpsustab oma eelotsusetaotluses, et osutatud § 5j eesmärk on anda tarbijale nõudeõigus „võidulubaduse” sissenõudmiseks kohtu korras, kui tarbija on viidud eksitusse sellega, et kutse- või majandustegevuses tegutsev isik võttis temaga isiklikult ühendust ja jättis talle mulje, et ta on võitnud teatud auhinna, samas kui tehingu tegelik sisu, millega püüti jõuda kaubatellimuseni, esines üksnes väikeses kirjas või teate vähemärgatavas osas ja raskesti arusaadavas sõnastuses.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 16 Põhikohtuasi toimikust nähtub, et 2001. aasta alguses sai P. Engler sidevahendi abil kaupade müügiga tegelevalt Janus Versand'ilt postisaadetise, mille viimatinimetatu oli talle nimeliselt tema elukoha aadressil lähetanud. See postisaadetis sisaldas niihästi „väljamaksekupongi”, mille vorm ja sisu jättis saajale mulje, et ta on nimetatud äriühingu korraldatud „sularahaloosimise” käigus võitnud rahalise võidu 455 000 Austria šillingi suuruses summas, kui ka äriühingu kaubakataloogi, mida see oma kliendisuhetes pakkus, esinedes ka „Handelskontor Janus GmbH” nime all, kusjuures kataloogile oli lisatud tellimisleht „mittesiduva proovitellimuse” vormistamiseks. P. Englerile saadetud reklaamprospektis osutas Janus Versand, et temaga võib ühendust võtta muu hulgas Interneti kaudu aadressil: <http://www.janus-versand.com/>.
- 17 „Väljamaksekupongil” on sõna „kinnitus”, samuti rasvases trükis võidunumber. Saaja ning kupongikasutaja nimi ja aadress on P. Engleri omad, kõige selle juurde on lisatud märkus „isiklik — ümbervahetamisele ei kuulu”. „Väljamaksekupongil” on samuti rasvases trükis näidatud võidusumma (455 000 Austria šillingit) ja selle all sama summa sõnades, ühtlasi kellegi Ulrich Mändercke allkirjaga kinnitus, mis tõendab, et „võidusumma on näidatud õigesti ja kooskõlas meie alusdokumentidega”; selle allkirja juures seisab märge „vannutatud ja diplomeeritud ekspertide kutseühing ja sekretariaat”. Lisaks paluti P. Engleril kleepida „väljamaksekupongil” selleks ettenähtud kohta saadetises leiduv „sekretariaadi ametlik tempel” ja saata Janus Versand'ile tagasi „mittesiduva proovitellimuse” tellimisleht. „Väljamaksekupongil” on üks lahter kuupäeva ja allkirja jaoks, märge „täita” ja väikeses trükis märkus loosimises osalemise ja väljamaksetingimuste kohta. P. Engler pidi „väljamaksekupongile” märkima, et ta on need tingimused läbi lugenud ja nendega nõustunud. Lõpuks palus „väljamaksekupong” saajat saata see dokument nõuete kohaselt täidetuna veel täna läbivaatamiseks tagasi, selleks oli lisatud kirjaümbrik.

- 18 P. Engler saatis „väljamaksekupongi” Janus Versand’ile kirjeldatud tingimustel tagasi, nagu see äriühing oli tal palunud teha, kuna arvas, et sellest piisab 455 000 Austria šillingi suuruse lubatud võidusumma kättesaamiseks.
- 19 Janus Versand esialgu ei vastanud, hiljem aga keeldus nimetatud summat P. Englerile üle kandmast.
- 20 Seepeale esitas viimatinimetatu Janus Versand’i vastu Austria kohtusse hagi, mis tugines peamiselt tarbijakaitseseaduse §-le 5j ja milles paluti sellelt äriühingult mõista hageja kasuks välja summa 455 000 Austria šillingit, arvestades juurde intressid ja kulud. P. Engleri arvates oli tegu lepingulise nõudega, kuna Janus Versand tegi võidulubadust andes talle pakkumise sõlmida selle äriühinguga müügileping vallasajade ostmiseks. Selline nõue tugineb siiski ka muudele hagi alustele, mis on eelkõige seotud lepingueelsete kohustuste rikkumisega. Teise võimalusena leiab hageja põhikohtuasjas, et tema nõue on esitatud lepinguvälise kohustuse pinnalt.
- 21 Janus Versand väitis, et nimetatud nõue ei allu Austria kohtutele ja rõhutas esmalt, et postisaadeti, millel hagi rajaneb, ei pärine temalt, vaid hoopis Handelskontor Janus GmbH’lt, mis on üks teine äriühing, ning seejärel kinnitas, et ta ei ole P. Englerile mingit tasu lubanud, ja lõpuks, et ta ei ole viimatinimetatuga lepingulistest suhetes.

- 22 Landesgericht Feldkirch (Austria) otsustas 2. oktoobril 2001 P. Engleri hagi pädevuse puudumise tõttu mitte menetleda, kuna viimatinimetatu ei ole suutnud tõendada Janus Versand'i seotust tasulubaduse saatjaga, kes on „Handelskontor Janus GmbH, Postfach 1670, Abt. 3 Z 4, D-88106 Lindau”.
- 23 P. Engler kaebas selle otsuse edasi Oberlandesgericht Innsbruck'i.
- 24 Nimetatud kohus leidis, et rahvusvahelise kohtualluvuse küsimuse lahendamisel tuleb juhinduda Brüsseli konventsioonist. Selleks on oluline määratleda, kas Engleri esitatud hagi tuleb käsitleda lepingulise nõudena Brüsseli konventsiooni artikli 5 punkti 1 mõttes või on selline hagi esitatud lepinguvälise või lepingueelse kohustuse pinnalt nimetatud artikli punkti 3 mõttes või veel seda, kas sellele laieneb osutatud konventsiooni artikli 13 esimese lõigu punkt 3.
- 25 Eelotsusetaotluse esitanud kohus toob esile, et Oberster Gerichtshof (Austria) on Euroopa Kohtule sarnase küsimuse juba esitanud kohtuasjas C-96/00: Gabriel, milles otsus on tehtud 11. juulil 2002 (EKL 2002, lk I-6367), s.o pärast käesoleva eelotsusetaotluse esitamist Euroopa Kohtule, kuid et selle kohtuasja aluseks olevad asjaolud erinevad käesoleva kohtuasja asjaoludest. Gabrieli kohtuasjas seadis asjaomane ettevõtte töepoolest loteriist osavõtu ja järelikult ka väidetava võidusumma väljamaksmise sõltuvusse tellimusest, mille tarbija pidi eelnevalt esitama,

samas kui praegu menetluses olevas asjas ei ole tasu üleandmise tingimuseks ei kauba tellimine tarbija poolt ega selle kättetoimetamine Janus Versand'i poolt. „Väljamaksekupongi” tagasisaatmine pidi olema selleks piisav.

- 26 Siiski sai tarbija väidetavat võidusummat käsitleva teatega samaaegselt ettevõtte kaubakataloogi ja tellimislehe „mittesiduva proovitellimuse” vormistamiseks, mis ilmselgelt pidi teda mõjutama sõlmima müügilepingut selle äriühingu pakutavate vallasasjade ostmiseks. Siit tegi eelotsusetaotluse esitanud kohus järelduse, et kui eespool viidatud Gabrieli asjas tehtud kohtuotsuses oli vallasasjade müügileping sõlmitud, siis käesolevas kohtuasjas, sõltumata tasulubadusest, mida käesoleval juhul võib vaadelda eraldi, on poolte vahel ainult lepingueelsed suhted.
- 27 Oberlandesgericht Innsbruck leidis neil asjaoludel, et tema menetluses oleva vaidluse lahendamine sõltub Brüsseli konventsiooni tõlgendamisest, otsustas menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas sidevahendi abil sõlmitud lepinguid käsitleva Austria seaduse [...] § 1 lõikega 2 muudetud Austria tarbijakaitse seaduse [...] § 5j alusel tarbijale tagatud õigus nõuda ettevõtelt kohtu korras välja näiliselt võidetud auhind, kui ettevõtted saadavad (või on saatnud) konkreetsele tarbijale võidulubadusi või muid sarnaseid teateid, mille sõnastus jätab (või on jätnud) tarbijale mulje, et ta on võitnud teatud auhinna, on ühtlasi [...] Brüsseli konventsiooni:

a) artikli 13 [esimese lõigu] punkti 3 mõttes lepinguline nõue

või

b) artikli 5 punkti 1 mõttes lepinguline nõue

või

c) artikli 5 punkti 3 mõttes lepinguväline nõue,

kui tavapäraselt ettevaatlikul tarbijal oli talle saadetud dokumentide põhjal alust arvata, et võidetud tasu kättesaamiseks tarvitses tal vaid juurdelisatud väljamakse-kupong tagasi saata, ning et võidusumma väljamaksmine ei ole sõltuvuses tellimuse esitamisest ega tasu lubanud ettevõtte poolt kauba kättetoimetamisest, samas kui tarbija on koos võidetava võidusumma lubadusega saanud sama ettevõtte kauba-kataloogi ja tellimislehe mittesiduva proovitellimuse esitamiseks?"

Eelotsuse küsimus

- 28 Põhikohtuasja faktilisi asjaolusid arvestades tuleb esitatud küsimust mõista nii, et sisuliselt on päritud, kas Brüsseli konventsioonis sätestatud kohtualluvuse reegleid tuleb tõlgendada selliselt, et hagi, milles tarbija oma elukohariigi õigusaktide alusel

nõuab teises osalisriigis asuvalt postimüügiga tegelevalt äriühingult näiliselt võidetud tasu väljamõistmist, kujutab endast lepingulist nõuet Brüsseli konventsiooni artikli 5 punkti 1 või artikli 13 esimese lõigu punkti 3 mõttes või lepinguvälisel kohustusel põhinevat nõuet sama konventsiooni artikli 5 punkti 3 mõttes, kui see äriühing oli kõnealusele tarbijale nimeliselt lähetanud saadetise, mis jätab mulje, et talle makstakse välja tasu niipea, kui ta seda saadetisele lisatud „väljamaksekupongi” tagasi saates nõuab, ning kui see saadetis sisaldas ühtlasi sama äriühingu kauba reklaamkataloogi ja „mittesiduva proovitellimuse” tellimislehte, ilma et mainitud tasu väljamaksmine sõltuks kauba tellimisest, ning kui tarbija ei ole tegelikult sellist tellimust esitanud.

- 29 Selliselt sõnastatud küsimusele vastamiseks tuleb esmalt meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt mahub Brüsseli konventsiooni artikli 5 punktis 3 sätestatud lepinguvälise kahju mõiste alla igasugune nõue, mis taotleb kostja vastutusele võtmist ega ole seotud lepingulise kohustusega sama konventsiooni artikli 5 punkti 1 tähenduses (vt eelkõige 27. septembri 1988. aasta otsus kohtuasjas 189/87: Kalfelis, EKL 1988, lk 5565, punkt 17; 26. märtsi 1992. aasta otsus kohtuasjas C-261/90: Reichert ja Kockler, EKL 1992, lk I-2149, punkt 16; 27. oktoobri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-51/97: Réunion européenne jt, EKL 1998, lk I-6511, punkt 22; eespool viidatud Gabrieli kohtuotsus, punkt 33, ja 1. oktoobri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-167/00: Henkel, EKL 2002, lk I-8111, punkt 36).

- 30 Eelnevast järeldub, et kõigepealt tuleb tuvastada, kas põhikohtuasjas menetletav nõue on lepingulise iseloomuga.

- 31 Selles osas tuleb sedastada, et Brüsseli konventsiooni artikli 5 punkt 1 käsitleb lepingulisi kohustusi üldiselt, samas kui selle artikkel 13 puudutab eraldi tarbija poolt sõlmitud teatud liiki lepinguid.
- 32 Kuna Brüsseli konventsiooni artikkel 13 on niisiis *lex specialis* (erinorm) artikli 5 punkti 1 suhtes, tuleb esmalt määratleda, kas käesoleva kohtuotsuse punktis 28 sõnastatud eelotsuse küsimuses kirjeldatud tunnustega hagi võib kuuluda artikli 13 rakendusalaselle.
- 33 Euroopa Kohus on varem korduvalt leidnud, et Brüsseli konventsioonis, nimelt selle artikli 5 punktides 1 ja 3 ning artiklis 13 kasutatud mõisteid tuleb tõlgendada autonoomselt, tuginedes seejuures nimetatud konventsiooni ülesehitusele ja eesmärkidele, et tagada konventsiooni ühetaoline kohaldamine kõigis osalisriikides (vt eelkõige 21. juuni 1978. aasta otsus kohtuasjas 150/77: Bertrand, EKL 1978, lk 1431, punktid 14–16; 19. jaanuari 1993. aasta otsus kohtuasjas C-89/91: Shearson Lehman Hutton, EKL 1993, lk I-139, punkt 13; 3. juuli 1997. aasta otsus kohtuasjas C-269/95: Benincasa, EKL 1997, lk I-3767, punkt 12; 27. aprilli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-99/96: Mietz, EKL 1999, lk I-2277, punkt 26, ja eespool viidatud Gabrieli kohtuotsus, punkt 37).
- 34 Käsitledes Brüsseli konventsiooni artikli 13 esimest lõiku, on Euroopa Kohus eelmises punktis esitatud põhjendustele tuginedes leidnud, et kõnealuse sätte punkt 3 on kohaldatav ainult siis, kui esiteks, nõude esitaja on erasikust lõpptarbija, kes ei ole lepingut sõlminud oma kutse- ega majandustegevuses, teiseks, kui hagi on seotud selle tarbija ja kutselise müüja vahel sõlmitud lepinguga, mille esemeks on vallasajade tarnimine või teenuste osutamine ja mille alusel on lepingupooltel

tekkinud vastastikused omavahel seotud kohustused, ning kolmandaks, kui artikli 13 esimese lõigu punkti 3 alapunktides a ja b sätestatud kaks eritingimust on täidetud (vt eespool viidatud Gabrieli kohtuotsus, punktid 38–40 ja 47–51).

35 Tuleb tõdeda, et põhikohtuasja taolises asjas ei ole kõik need tingimused täidetud.

36 Vaidlust ei ole selles, et taolises olukorras põhikohtuasja hageja on tegelikult tarbija, kellele laieneb Brüsseli konventsiooni artikli 13 esimene lõik, ja et müüja pöördus tarbija poole kõnealuse artikli punkti 3 alapunktis a kirjeldatud viisil, lähetades talle nimelise postisaadetise, mis sisaldas võidulubadust koos kataloogi ja tellimislehega, millega osalisriigis, kus on tarbija alaline asukoht, pakuti müügiks vallasasju, eesmärgiga saada tarbijalt vastus ettevõtja pöördumisele, kuid käesoleval juhul ei viinud toimingud siiski tarbija ja kutselise müüja vahel lepingu sõlmimiseni, mis vastaks kõnealuses artiklis sätestatud tingimustele ja mille raames oleksid pooled vastastikku siduvale kokkuleppele jõudnud.

37 Seega on vaieldamatu, et põhikohtuasjas ei olnud tarbija väidetava võidu saamine sõltuvuses sellest, kas ta tellib Janus Versand'i pakutatavat kaupa, ja P. Engler tegelikult tellimust ei esitanud. Lisaks ei nähtu toimikust kuidagi, et viimatinimetatu oleks lubatud võidusumma väljamaksmist nõudes tunnistanud mingeid omapoolseid kohustusi nimetatud äriühingu ees, kuigi võidusumma kättesaamine võib tekitada kulutusi.

- 38 Neil asjaoludel ei saa sellist hagi, nagu P. Engler põhikohtuasjas on esitanud, pidada lepingulise iseloomuga nõudeks Brüsseli konventsiooni artikli 13 esimese lõigu punkti 3 tähenduses.
- 39 Vastupidiselt sellele, mida väidavad P. Engler ja Austria valitsus, ei kummuta seda tõdemust kõnealuse sätte eesmärk, mis on tarbija kui nõrgema osapoole tõhusa kaitse tagamine, ega asjaolu, et käesoleval juhul Janus Versand'i poolt tarbijale nimeliselt lähetatud saadetises sisaldus „mittesiduvaks proovitellimuseks” nimetatud tellimislehe vorm, mis ilmselt pidi ajendama tarbijat selle äriühingu müüdava kauba tellimust esitama.
- 40 Nagu juba kõnealuse artikli 13 sõnastusest ilmneb, on selles mõeldud ühemõtteliselt „kauba- või teenusetarnelepingu[t]”, mille tarbija „on sõlminud”.
- 41 Käesoleva kohtuotsuse punktides 36–38 esitatud tõlgendust toetab tarbija sõlmitud lepingutega seotud kohtualluvust käsitlevate normide paigutus Brüsseli konventsiooni II jaotise 4. jaos, arvestades konventsiooni süsteemi.
- 42 Brüsseli konventsiooni artiklid 13–15 moodustavad nimelt erandi selle konventsiooni artikli 2 esimeses lõigus sätestatud üldpõhimõttest, mille kohaselt allub asi selle osalisriigi kohtutele, mille territooriumil on kostja alaline asukoht.

- 43 Siit järeldub, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb Brüsseli konventsiooni artiklites 13–15 sätestatud kohtualluvuse erinorme tõlgendada kitsalt, neid ei saa laiendada juhtudele, mida kõnealune konventsioon sõnaselgelt ei kata (vt eelkõige eespool viidatud Bertrand'i kohtuotsus, punkt 17; Shearson Lehman Huttoni kohtuotsus, punktid 14–16; Benincasa kohtuotsus, punkt 13 ja Mietzi kohtuotsus, punkt 27).
- 44 Kuna Brüsseli konventsiooni artikli 13 esimese lõigu punkt 3 ei ole kohaldatav kohtuasjas, milles esinevad käesoleva otsuse punktis 28 sõnastatud küsimuses kirjeldatud asjaolud, on järelikult vaja välja selgitada, kas taolist hagi, nagu põhikohtuasjas esitatud, võib pidada lepinguliseks nõudeks selle konventsiooni artikli 5 punkti 1 mõttes.
- 45 Selles osas tuleb esmalt tõdeda, et nagu juba Brüsseli konventsiooni artikli 5 punkti 1 sõnastusest ilmneb, ei eelda see lepingu sõlmimist (vt selle kohta 17. septembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-334/00: Tacconi, EKL 2002, lk I-7357, punkt 22).
- 46 Ühtlasi tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on asunud seisukohale, et lepingulise kohustuse olemasolu käsitlevate vaidluste kohtualluvuse küsimus tuleb lahendada vastavalt Brüsseli konventsiooni artikli 5 punktile 1, ja et see säte on kohaldatav isegi siis, kui vaidlus poolte vahel käib lepingu sõlmimise üle (vt 4. märtsi 1982. aasta otsus kohtuasjas 38/81: Effer, EKL 1982, lk 825, punktid 7 ja 8).

- 47 Lisaks tuleneb kohtupraktikast, et kohustusi, mis on tekkinud ühingu ja tema liikmete vahelistest suhetest, tuleb vaadelda kui lepingulisi kohustusi Brüsseli konventsiooni sellesama artikli 5 punkti 1 mõttes, sest eraõigusliku ühingu liitumisel tekivad osapoolte vahel tihedad seosed, mis on samaliigilised lepingupoolte vahel tekkivate suhetega (vt 22. märtsi 1983. aasta otsus kohtuasjas 34/82: Peters, EKL 1983, lk 987, punktid 13 ja 15).
- 48 Eeltoodust tuleneb, nagu sedastas kohtujurist oma ettepaneku punktis 38, et Euroopa Kohus ei tõlgenda Brüsseli konventsiooni artikli 5 punktis 1 sätestatud mõistet „lepingutega seotud asjades” kitsalt.
- 49 Siit järeldub, et käesoleva kohtuotsuse punktides 38 ja 44 antud seisukoht, mille kohaselt põhikohtuasjas esitatud hagi ei ole lepingulise iseloomuga Brüsseli konventsiooni artikli 13 esimese lõigu tähenduses, ei ole iseenesest takistuseks, et see hagi võiks ikkagi olla lepinguga seotud asi sama konventsiooni artikli 5 punkti 1 mõttes.
- 50 Lahendamaks küsimust, kas põhikohtuasjas on tegu sellise juhtumiga, tuleb meenutada, et kohtupraktikast tuleneb ühest küljest, et kuigi Brüsseli konventsiooni artikli 5 punkt 1 ei eelda lepingu sõlmimist, on kohustuse kindlakstegemine siiski selle sätte kohaldamiseks nõutav, kuna kohtualluvus määratakse lepinguga seotud asjades selle paiga järgi, kus asjaomane kohustus on täidetud või tuli täita (vt eespool viidatud Tacconi kohtuotsus, punkt 22). Teisest küljest on Euroopa Kohus mitmel juhul leidnud, et lepinguga seotud asjana kõnealuse sätte tähenduses ei saa mõista olukorda, kus pooled ei ole vabatahtlikult võtnud endale mingeid kohustusi teise osapoole suhtes (17. juuni 1992. aasta otsus kohtuasjas C-26/91: Handte, EKL 1992, lk I-3967, punkt 15; eespool viidatud Réunion européenne jt kohtuotsus, punkt 17; eespool viidatud Tacconi kohtuotsus, punkt 23, ja 5. veebruari 2004. aasta otsus kohtuasjas C-265/02: Frahuil, EKL 2004, lk I-1543, punkt 24).

- 51 Järelikult eeldab kõnealuse artikli 5 punktis 1 sätestatud lepinguga seotud asja kohtualluvuse erinormi kohaldamine selle juriidilise kohustuse määratlemist, mille isik on endale vabatahtlikult teise isiku suhtes võtnud ja millel põhineb hageja nõue.
- 52 Selles osas on eelotsusetaotluse esitanud kohus tõdenud, et antud juhul lähetas kutseline müüja omal algatusel tarbijale, kes polnud selleks mingit soovi avaldanud, tema elukoha aadressil postisaadetise, kus teda näidati nimeliselt võidusumma saajana.
- 53 Selline saadetis, mille saajad ja saatmise vahendid valis saatja, tuleneb üksnes saatja vabast tahtest ja võib seega tähendada endale vabatahtlikult võetud kohustust käesoleva kohtuotsuse punktis 50 viidatud kohtupraktika mõttes.
- 54 Lisaks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et võidulubadus, mille sellistes tingimustes andis kutseline müüja, kes ei toonud selgelt esile juhuslikkuse momenti või isegi kasutas väljendeid, mis võivad viia tarbija eksitusse, eesmärgiga mõjutada teda sõlmima lepingut kutselise müüja poolt pakutavate kaupade hankimiseks, andis saadetise saajale alust mõistlikult uskuda, et võidusumma makstakse talle välja pärast seda, kui ta on lisatud „väljamaksekupongi” tagasi saatnud.

- 55 Teisest küljest tuleneb eelotsusetaotluse esitanud kohtu edastatud toimikust, et vaidlusaluse saadetise saaja võttis tema kasuks antud võidulubaduse sõnaselgelt vastu, nõudes näiliselt võidetud summa väljamaksmist.
- 56 Vähemalt sellest hetkest alates tuleb põhikohtuasja taolistel asjaoludel kutselise müüja poolt vabatahtlikult tehtud tegu hinnata kui siduvat akti, millest tegijal tekivad sellised kohustused nagu lepingutega seotud asjades. Seetõttu ja arvestades seda, et lõpliku hinnangu andmine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu pädevuses, võib samuti lugeda täidetuks käesoleva kohtuotsuse punktis 50 viidatud kohtulahendites osutatud tingimust, mis eeldab osapoole juriidilist kohustust teise osapoole suhtes.
- 57 Tuleb lisada, et taolise hagi, nagu tarbija esitas põhikohtuasjas, eesmärk on nõuda kohtu korras elukutseliselt müüjalt välja näiliselt võidetud tasu, mille väljamaksmisest viimane keeldus. Hagi põhineb seega üheselt vaidlusalusel võidulubadusel, mille täitmata jätmise tõttu pidi näiline kasusaaja pöörduma kohtusse.
- 58 Siit järeldub, et põhikohtuasjas on täidetud kõik tingimused Brüsseli konventsiooni artikli 5 punkti 1 kohaldamiseks.
- 59 Kohtujuristi ettepaneku punktis 48 esitatud põhjenduste kohaselt ei oma asjas tähtsust ainuüksi selline fakt, et elukutselisel müüjal puudus tegelikult tahe lubatud

võidusummat saadetise saajale üle anda. Arvestades käesoleva kohtuotsuse punktis 45 öeldut, kehtib sama ka asjaolu kohta, et tasu väljamaksmine ei sõltunud kaupade tellimisest ja et tarbija ei ole sellist tellimust tegelikult esitanud.

60 Neil asjaoludel on taolisele hagile, millega P. Engler eelotsusetaotluse esitanud kohtusse pöördus, Brüsseli konventsiooni artikli 5 punkt 1 kohaldatav selliselt, nagu tuleneb ka käesoleva kohtuotsuse punktist 29, et ei ole enam vajadust kaaluda kõnealuse konventsiooni artikli 5 punkti 3 kohaldatavust.

61 Eeltoodud kaalutlustel tuleb esitatud küsimusele vastata, et Brüsseli konventsiooni kohtualluvuse reegleid tuleb tõlgendada järgmiselt:

— hagi, milles tarbija oma elukohariigi õigusaktide alusel nõuab teises osalisriigis asuvalt postimüügiga tegelevalt äriühingult näiliselt võidetud tasu väljamõistmist, kujutab endast lepingulist nõuet kõnealuse konventsiooni artikli 5 punkti 1 mõttes tingimusel, et ühest küljest see äriühing, eesmärgiga ajendada tarbijat lepingut sõlmima, on tarbijale nimeliselt lähetanud saadetise, mis võib jätta mulje, et talle makstakse välja tasu niipea, kui huvitatud isik on saadetisele lisatud „väljamaksekupongi” tagasi saatnud, ja teisest küljest nimetatud tarbija nõustub müüja seatud tingimustega ja tegelikult nõuab lubatud tasu väljamaksmist;

— seevastu, isegi kui nimetatud saadetus sisaldab muu hulgas sama äriühingu kauba reklaamkataloogi ja „mittesiduva proovitellemise” tellimislehte, siis need

kaks asjaolu, et tasu väljamaksmine ei sõltu kauba tellimisest ja et tarbija ei ole tegelikult sellist tellimust esitanud, ei mõjuta ülaltoodud tõlgendust.

Kohtukulud

- 62 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, v.a poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

Kohtualluvuse reegleid, mis on sätestatud 27. septembri 1968. aasta konventsioonis kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades, mida on muudetud 9. oktoobri 1978. aasta konventsiooniga seoses Taani Kuningriigi, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi ühinemisega, 25. oktoobri 1982. aasta konventsiooniga seoses Kreeka Vabariigi ühinemisega, 26. mai 1989. aasta konventsiooniga seoses Hispaania Kuningriigi ja Portugali Vabariigi ühinemisega ning 29. novembri 1996. aasta konventsioo-

niga seoses Austria Vabariigi, Soome Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi ühinemisega, tuleb tõlgendada järgmiselt:

- hagi, milles tarbija oma elukohariigi õigusaktide alusel nõuab teises osalisriigis asuvalt postimüügiga tegelevalt äriühingult näiliselt võidetud tasu väljamõistmist, kujutab endast lepingulist nõuet kõnealuse konventsiooni artikli 5 punkti 1 mõttes tingimusel, et ühest küljest see äriühing, eesmärgiga ajendada tarbijat lepingut sõlmima, on tarbijale nimeliselt lähetanud saadetise, mis võib jätta mulje, et talle makstakse välja tasu niipea, kui huvitatud isik on saadetisele lisatud „väljamaksekupongi” tagasi saatnud, ja teisest küljest nimetatud tarbija nõustub müüja seatud tingimustega ja tegelikult nõuab lubatud tasu väljamaksmist;

- seevastu, isegi kui nimetatud saadetis sisaldab muu hulgas sama äriühingu kauba reklaamkataloogi ja „mittesiduva proovitellimuse” tellimislehte, siis need kaks asjaolu, et tasu väljamaksmine ei sõltu kauba tellimisest ja et tarbija ei ole tegelikult sellist tellimust esitanud, ei mõjuta ülaltoodud tõlgendust.

Allkirjad